

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik
Izpitni center

Izpit iz znanja slovenščine na ravni odličnosti

Branje in pisanje

Čas reševanja: 80 minut

Podatki o kandidatu/kandidatki

Ime in priimek:

Datum rojstva:

Kraj in država rojstva:

Podpis:

Točke

Skupno število točk:

/ 15

%

Izpit iz znanja slovenščine na ravni odličnosti

Branje in pisanje

Navodila kandidatki/kandidatu

- 1) **Tema: tujerodne invazivne vrste**
Besedilo: uvodnik v revijo, namenjeno ljubiteljem vrtov
ali
- 2) **Tema: fenomen podaljšanega otroštva**
Besedilo: blog v zvezi s problematiko podaljšanega otroštva

Izberite eno od dveh tem in ob njej napišite ustrezno besedilo.

Na naslednjih straneh preberite besedila o izbrani temi. Napišite besedilo: v njem **povzemite glavne poudarke** iz besedil in **dodajte** svoj **komentar**.

Vaše besedilo naj bo dolgo od 400 do 450 besed, ustrezno ga začnite in zaključite.

Pri pisanju

- upoštevajte vsebino besedil in ustrezno izpolnite nalogo;
- pazite na jezikovno pravilnost, besedišče, povezanost besedila v celoto in slogovno ustreznost.

Pri oceni se upošteva tudi tvorjenje samostojnih formulacij in lastno mnenje o temi, zato iz besedil ne prepisujte celih stavkov in odstavkov.

1. tema: Tujerodne invazivne vrste

Napišite uvodnik v revijo za ljubitelje vrtov, v katerem nagovorite bralce revije.

Uvodnik ustrezno naslovite. V njem

- 1) predstavite značilnosti tujerodnih invazivnih vrst,
- 2) razložite problem – negativen vpliv tujerodnih invazivnih vrst na okolje,
- 3) predlagajte rešitve in nagovorite bralce k ustreznemu ravnanju.

Tujerodne invazivne rastline – obvestilo

Z razvojem in uporabo transportnih sredstev omogoča človek tudi prenos in naselitev rastlinskih in živalskih vrst preko naravnih ovir (npr. oceani, gorske pregrade ...) v okolja, kjer prej niso živele. Takšnim organizmom pravimo tujerodne vrste. Mnoge v novem okolju ne preživijo, druge se postopoma udomačijo, nekatere pa se lahko uspešno razmnožujejo in razširjajo. Na ta način bistveno spreminjajo vrstno sestavo, lahko pa tudi delovanje ekosistemov. Zaradi širjenja takšnih vrst, ki jim pravimo invazivne, se zmanjšuje število samoniklih vrst. Bistvene spremembe v delovanju ekosistemov imajo pogosto tudi socio-ekonomske posledice (npr. vnos ribe gambuzije je v nekaterih območjih povzročil zelo veliko škodo ribištvu, rastlina ambrozija je znana alergena vrsta). Invazivne vrste so drugi najpomembnejši vzrok izumiranja rastlinskih in živalskih vrst. Najbolj uspešno reševanje tega problema je zgodnje odkrivanje invazivnih vrst, saj je v teh primerih ukrepanje lažje in učinkovitejše. Pomembno je tudi seznanjanje javnosti z možnimi škodljivimi posledicami, predvsem v znanih primerih, ko ljudje namerno želijo invazivno vrsto naseliti, največkrat kot okrasno rastlino. Evropska organizacija za varstvo rastlin (EPPO – European Plant Protection Organisation) se od leta 2001 ukvarja z ocenjevanjem tveganja pojava tujerodnih invazivnih rastlin, uravnavanjem njihove razširjenosti in ukrepa v primeru, če se take rastline pojavijo. V Sloveniji naj bi to delo opravljala ministrstvo, pristojno za okolje, in Agencija RS za okolje.

EPPO je oblikovala program dela na področju tujerodnih invazivnih vrst in ustanovila delovno skupino, ki obravnava tiste tujerodne invazivne vrste, ki so zaradi svoje tekmovalnosti lahko škodljive za gojene ali naravno rastoče rastline. Na oceno tveganja vplivajo poleg biotičnih lastnosti rastlin še naravne značilnosti potencialnih rastišč v našem okolju. Izrazite kozmopolitske vrste predstavljajo skoraj enako nevarnost v vseh državah (npr. prej omenjena ambrozija), nekatere druge vrste, vezane na specifične habitate, pa predstavljajo nevarnost le za države, ki takšne habitate imajo. Agronomi tveganje zaradi tujerodnih invazivnih vrst ocenjujejo v smislu neposredne škode za gojenje kmetijskih rastlin. Škoda, ki jo invazivne vrste še lahko povzročijo, pa je tudi ekološka, poleg tega pa te rastline negativno vplivajo tudi na zdravje ljudi (pogoste alergije).

(Vir: www.furs.si/svn/zvr/invrastline.asp)

Invazivne tujerodne rastline – opisi posameznih vrst

Čeprav popolnega seznama tujerodnih vrst v Sloveniji še nimamo, prvi podatki kažejo, da se pri nas vsaj občasno v naravi pojavlja 750 tujerodnih rastlin, 330 pa se jih je verjetno že udomačilo. Številne med njimi smo že kdaj videli, saj so v času cvetenja zelo opazne, morda pa ne vemo, da so invazivne.

Mednje spadajo med drugimi tudi naslednje opisane rastline:

Japonski dresnik je uvrščen med sto najbolj invazivnih rastlin sveta. Doma je v Vzhodni Aziji, v Evropo so ga zanesli leta 1823 in začeli uporabljati v vrtovih in parkih kot okrasno rastlino. Sadili so ga tudi zaradi utrjevanja brežin in preprečevanja erozije ter za potrebe čebelarstva. Iz podzemnih delov vsako pomlad zrastejo do tri metre visoki grmi, pozimi nadzemni deli odmrejo, korenike, ki lahko segajo več metrov stran od materinske rastline, pa prezimijo. Če rastlino kosimo, iz njenih korenin na različnih mestih vsakič znova poženejo do nekaj decimetrov visoka stebela. Japonski dresnik uspeva na različnih tipih prsti, najraje pa naseljuje zmerno vlažna rastišča ob rekah in potokih. Njegove korenike prodrejo celo skozi pet centimetrov debelo plast asfalta in poškodujejo stavbe, ceste, jezove, nasipe. Hitro lahko preraste tudi obdelovalne površine. Zaradi svoje izredne konkurenčnosti se vse bolj vključuje v naravno rastje in izpodriva samonikle rastline.

Žlezava nedotika prihaja iz Indije in Zahodne Himalaje. Leta 1839 so njena semena poslali v botanični vrt Kew pri Londonu in jo začeli gojiti kot okrasno oziroma medonosno rastlino. Iz vrtov je hitro ubežala in se naselila v naravi. Zdaj je naturalizirana v večjem delu Evrope. Najstarejši podatek o njenem pojavljanju pri nas je iz leta 1935, ko jo je slovenski botanik Rajko Justin nabral v okolici Šentvida. Sredi 20. stoletja je bila že precej razširjena, zdaj pa je pogosta v severnem delu Slovenije, nekako do 1000 metrov nadmorske višine. Za uspevanje potrebuje vlažna tla, občutljiva pa je na zmrzal. Ker raste zelo na gosto, v njeni bližini ne uspevajo niti koprive! Velikokrat pa se »druži« z drugimi invazivkami, npr. z zgoraj opisanim japonskim dresnikom. Je enoletnica, ki se razmnožuje s semeni. Zreli plodovi se ob dotiku (pomislite na njeno ime!) eksplozivno odprejo in izvržejo semena tudi do sedem metrov daleč, kar seveda pripomore k uspešnosti njenega širjenja.

Deljenolistno rudbekijo, njena domovina je Severna Amerika, so kot okrasno rastlino gojili v Sloveniji že sredi 19. stoletja; o njenem pojavljanju v jarkih ob Lžanski cesti in ob vznožju Rožnika so pisali v ljubljanskem nemškem dnevniku leta 1868. Zanimivo je, da so jo že konec 19. stoletja poskušali iztrebiti iz narave, vendar neuspešno. Zdaj je splošno razširjena po vsej Sloveniji. Rastline dosežejo višino celo dveh metrov in pol. Spoznamo jo po »koških«, ki spominjajo na socvetja sončnic, le da so manjši. Deljenolistna rudbekija je skupaj z nekaterimi drugimi invazivkami izrinila domačo obrežno vegetacijo rek, zlasti Save, Savinje, Drave in Mure.

(Vir: www.deloindom.si/okrasne-rastline/invazivne-tujerodne-rastline-opisi-posameznih-vrst)

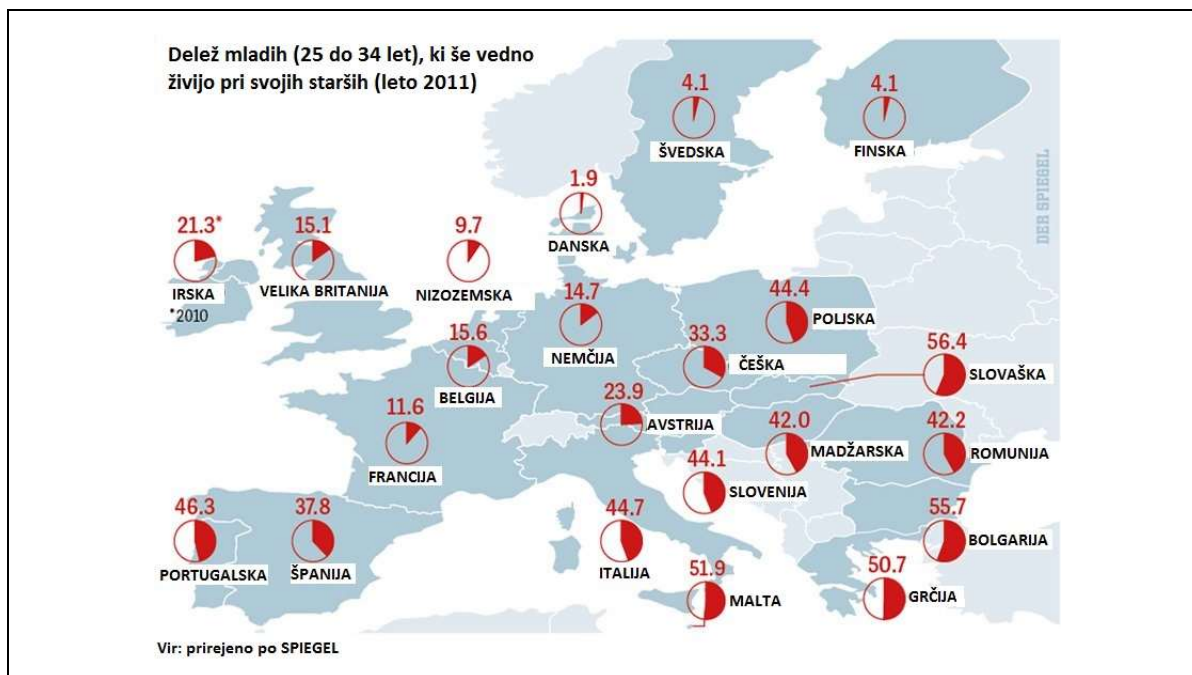
2. tema: Fenomen podaljšanega otroštva

Napišite blog v zvezi s problematiko podaljšanega otroštva.

Blog ustrezno naslovite. V njem

- 1) predstavite fenomen podaljšanega otroštva v Evropski uniji,
- 2) opišite razloge za daljše bivanje mladih pri starših,
- 3) napišite svoje mnenje in predlagajte možne rešitve.

Besedilo 1

Besedilo 2

- Če ni denarja, le kako naj gremo na svoje? Naj bodo plače 1500–2000 €, stanovanja pa 1000 €/1 m², pa bo.
- To je spet ena nova iznajdba. Včasih je več rodov živelo v isti hiši, pa nihče ni blebetal o hotelu mama. Take novotarije so izpridile svet. Če je hiša dovolj velika, zakaj ne bi mogli živeti skupaj?
- Sedaj se končno dogaja to, kar so marsikateri hoteli zadnjih 40 let z gradnjo predimenzioniranih hiš – da ostanejo otroci/vnuki doma. Ali pa so bili jasnovidni in so vedeli, da bo prišlo do krize ...
- Če dandanes nimaš staršev, ki so dovolj premožni, da ti pokrijejo polovico stanovanja oziroma ti odstopijo zemljo za izgradnjo hiše, ali če nimaš poznanstev, da bi ti uredili kredit na banki, kako si lahko predstavljate nakup hiše ali stanovanja do, recimo, 30. leta?

Besedilo 3

Nina: neodvisnosti ne bi menjala

Nina je stara 23 let, sama živi od 17. leta. Mama je dobila ponudbo za delo v tujini in jo sprejela, vendar Nina ni želela zapustiti prijateljev in šole. "Menjava okolja in jezika v obdobju, ko sem končevala gimnazijo, bi bila zame pretežka," pripoveduje. Skrbništvo je do njene polnoletnosti prevzel stric in ji pomagal, ko se je začela samostojno postavljati na noge. Zaradi mamine odsotnosti je najstnica prevzela nase odgovornost odraslega človeka. "Mama je želela, da bi živela pri stricu, a sem se počutila dovolj staro in odgovorno, da živim sama. Drugi so se o tem prepričali, ko so videli, da nimam težav s šolo in vem, kaj v življenju hočem." Nina se je po uspešno končani srednji šoli vpisala na fakulteto in zdaj redno opravlja tretji letnik. Od mame občasno dobi nekaj finančne pomoči, preživlja se predvsem z delom, štipendijo in pokojnino po očetu. Nino so v odraslost prisilile razmere, a ne obžaluje poteka svoje mladosti. "Odkar pomnim, sem želela postati neodvisna in skrbeti sama zase. Ne razumem, zakaj ljudje mislijo, da sem bila v življenju prikrajšana." Z mamo se dobro razumeta. V težkih trenutkih se lahko zanese na izčrpen telefonski pogovor ali podporo dobi pri prijateljih.

(Vir: www.delo.si/druzba/hotel-mama.html)

Besedilo 4

Nočejo ali ne morejo odrasti

"Ključni v odnosu mladih odraslih in staršev so zadnji, ker otrok niso vzgojili tako, da bi želeli biti samostojni in odgovorni," ugotavlja svetovalka Alenka Berlot Košiček. "Vsakemu otroku je prirojena težnja po osamosvajanju. Starši jo lahko z ustrezno vzgojo razvijajo ali povsem onemogočijo. Med mojimi strankami je bil študent drugega letnika fakultete, ki je moral en mesec skrbeti sam zase, ker so bili starši odsotni. Povedal je, da se je znašel v stiski. Njegova samostojnost je bila na preizkušnji. Težile so ga vsakdanje zadeve, denimo, kako bo kupil in pripravil hrano, vzdrževal čistočo v stanovanju, opral perilo ... Vključiti pralni stroj je bila zanj španska vas. Veliko nalog je opravljal prvič, ker so vedno vse naredili starši. Preizkušnja je bila naporna, vendar mu je vlila samozavesti."

(Vir: www.viva.si/Psihologija-in-odnosi/7781/Mo%C5%A1ki-ki-no%C4%8Dejo-ali-ne-morejo-odrasti)

Besedilo 5**Stanovanjska problematika mladih v Sloveniji**

Samostojno bivanje predstavlja eno ključnih točk osamosvajanja oz. doseganja avtonomije mladega posameznika. T. i. podaljšano otroštvo oz. odvisnost od staršev se v veliki meri kaže prav v stanovanjskih razmerah mladih. V Sloveniji namreč izjemno veliko mladih živi pri svojih starših – kar 67,9 % mladih v starosti med 18 in 34 let, kar nas uvršča na drugo mesto med državami EU; po statistikah za mlade moške pa smo s 74,8 % celo na prvem mestu. Posledice tega položaja pa so različne: tisti mladi, ki živijo pri starših, ne poznajo neodvisnosti in se težje ali kasneje naučijo skrbeti sami zase; tisti, ki se odselijo in živijo samostojno, pa imajo več finančnih težav, težave z najemniškim razmerjem ipd. Oboji pa si težje in kasneje ustvarjajo družine in prevzemajo druge odgovornosti v življenju. Osnovna težava je v cenovni nedostopnosti stanovanj in pomanjkanju najemniških stanovanj, saj imamo v Sloveniji okoli 90 % lastniških stanovanj. Za evropske razmere neobičajna lastniška struktura je posledica sprememb v času prehoda v kapitalistični sistem, ko so v 90-ih uporabniki družbenih najemniških stanovanj lahko odkupili stanovanja po izjemno ugodni ceni; prav tako je bila v času pred spremembo družbenega sistema gradnja stanovanjskih hiš mnogo dostopnejša opcija kot je danes. Današnje generacije mladih so tako v primerjavi s prejšnjimi v mnogo slabšem položaju, saj je t. i. stanovanjsko vprašanje ena osrednji težav pri osamosvajanju.

(Vir: www.mss.si/datoteke/dokumenti/MSS-132-10-PP_stanovanjskaproblematika.pdf)**Besedilo 6**

Tabela: Razlogi za podaljšanje bivanja pri starših (Kaj je po tvojem mnenju glavni razlog, da mladi odrasli dlje živijo pri starših kot nekoč?, odgovori 15- do 30-letnikov v %)

	EU 15	NMS 12	Slovenija
Skupni numerus vzorca	11770	7855	500
Ne morejo si privoščiti, da bi se odselili.	42,5	47,3	47,7
Pozneje se poročijo, kot so se nekoč.	6,2	8,7	9,6
Na voljo ni dovolj stanovanj, ki bi si jih lahko privoščili.	27,4	28,9	26,3
Želijo vse domače ugodnosti brez obveznosti.	18,5	9,5	11,1
Ker morajo finančno podpirati svoje starše.	2,7	3,1	3,2
Drugi razlogi.	1,9	1,4	1,5

(Vir: Eurobarometer – YouthSurvey (2007))